

Sis nav randin's

ILZE
AIZSILA
Sis nav randiņš

Mākslinieks Artūrs Bērziņš

821.174-31

Ai 880

Artūra Bērziņa vāka un iekšlapu dizains

Pāva logo autore **Miriam Valbuena**

Ilze Aizsila

ŠIS NAV RANDIŅŠ

Apgāda vadītāja *Vija Kilboka*

Projekta vadītāja *Bārbala Simsons*

Redaktore *Santa Brauča*

Korektore *Diāna Graudiņa, Ilona Burka*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4438.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.

Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Ilze Aizsila, 2024

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2024

ISBN 978-9934-32-800-8

*Kārlim,
cilvēkam, kurš vēsturē saskata nākotni
un apgaismo mani, kad esmu apmaldījusies
mīklainajā pagātnes tumsā*

I DAĻA

Ir brīži, kad nezināma balss
kaut ko vēlas man iestāstīt,
bet es pretojos, jo zinu, ka vienīgā balss,
kas to varētu teikt, ir manējā.
Un, negribot to uz klausīt,
izvēlos neko arī neredzēt...

1

– Letīcija! – ielas otrā pusē iesaucas puika. Viņš māj, rokā cieši satvēris kādu vīstokli. Mēģinu saucēju atpazīt, bet jau pēc brīža garāmgājēju pūlis viņu gluži vai aprij. Zēnu taču tūlīt samīdīs!

– Es jau nāku! – Strauji metos pāri ielai. Kā nojauzdama nepatikšanas, pagriežos. Milzu ātrumā man tieši virsū traucas automašīnas ugunis. Manai necilajai dzīvei tuvojas pompozs noslēgums. Elpa sastingst. Tās ir beigas. Tas ir viss! Un es pat neatceros, ar kādu frāzi gribēju pamest šo dzīvi.

Varens spēks mani satver aiz ribām un uzrauj gaisā...

Atjēdzos uz vienaldzīgi vēsas ietves. Uz mani lūr ziņkārīgi kāju nagi, izspraukušies no sieviešu kurpju purngala un pienākuši pavisam tuvu. Manām rokām nepietiek jau das pacelt ķermenī no zemes. Bruģis kā magnēts. Un es – tik smaga kā no dzelzs.

Pūlos izdvest “paldies”, taču nespēju pateikt neko vairāk par “p-pa-p-d-d-d-d-ss”. Vienīgi cilvēkam, kurš mani nepazīst, varēja ienākt prātā apdraudēt savu dzīvību, lai glābtu manējo. Varbūt es nemaz neesmu dzīva? Augums sāk drebēt. Smalka trīce staigā pa visiem locekļiem. It kā es būtu sabojājies robots. Prāts apdullis. Uz mirkli pieveru

acis. Ar zvaniņa skaņu kāds iziet no tuvējā veikala. De-
žavū – šādas kājas jau tikko redzēju.

Kundze vaicā, kā jūtos. Tad palīdz apsēsties un aicina
uz savu veikalu, no turienes varēšot izsaukt neatliekamo
medicīnisko palīdzību.

– Nē, nevajag! Nav laika, man jāiet, mani gaida... Man
nekas nekaiš! – pamazām izdodas dabūt vārdus pār lūpām.

– Sākumā pamēģinām piecelties, tad lielāties.

– Es nelielos, es varu! – To pasaku tādā tonī, it kā
man vajadzētu aizstāvēties. – Redzat! – Saņemos piecel-
ties kājās, svārki kļuvuši brīvāki. Tāda šķēluma iepriekš
nebija. – Liekas, ka tikai sasitos, bet nejūtu pat to. – Speru
soli, un ķermeni pāršalc sāpju vilnis, tas lokalizējas ceļi.

– Jūs klibojat. Turieties pie manis! Nākam iekšā, nesals-
tam!

Nokrist visu acu priekšā ir tik apkaunojoši! Esmu viņai
parādā dzīvību. Pirms ceļa atpūtišos un izdomāšu, kā pa-
teikties. Vēl aplaižu skatienu apkārt, meklējama zēnu,
kurš mani šurp atsauc. Nav. Iela vispār kā izslaucīta. Ne-
apzināti raustu jakas malu, cenšoties piesegt cietušo vietu.

– Ejam, ejam! Apskatīšu jūs. Agrāk strādāju par med-
māsu, kaut ko par brūcēm zinu.

Veikaliņš ir kompakts, tieku nosēdināta pie galda. Uz tā
atvērtā veidā guļ klade, kurā glīti sarakstīti cipari, šodie-
nas datums, preču nosaukumi un to skaits. Blakus kalkula-
tors, maza izmēra monitors, perfekti nopulēta klaviatūra.
Nedaudz nobīstos, pamanījusi pakaramo ar virsdrēbēm,
zem kurām vīd zābaki, vedinot domāt par kāda rūķa klāt-
esamību. Pārdabiska radība tomēr nematerializējas, tā
vietā mani pārsteidz norūpējusies veikalniece.

– Sakiet, lūdzu, kā jums tas izdevās? – vaicāju viņai.
Kundze rakņājas pa atvilktņēm, kaut ko meklējama. Viņa

palūkojas uz mani tā, it kā šādus jautājumus nedrīkstētu uzdot, it kā skats būtu bijis pārāk intīms, lai atzītos.

– Jūs to nopietni? Drīzāk – kā *jums* tas izdevās? Iedomājāties šķērsot ceļu ugunsdzēsējiem, kuri signalizēja visos iespējamās veidos, un palikāt dzīva.

– Ugunsdzēsējiem? – Gribētos minēt kādu attaisnojošu iemeslu, bet jūtos apjukusi. – Es laikam nepamanīju. Paldies, ka izglābāt mani!

– Meitenīt, brīnums jūs izglāba, ne es! Atradāties soļā attālumā no traģēdijas. Varēja notikt visšausmīgākais! Kad paskatījos, jūs lēcāt malā kā dabūjusi zibens pērienu. Un labi, ka tā!

– Nesapratu. Tātad jūs mani neizglābāt?

Veikalniece ar antibakteriālu mitro salveti tīra manu savainoto celi, uzmanīgi ņemdama nost audumu, kas pielīpis pie asiņainās vietas.

– Es jums palīdzu, cik varu, bet diez vai to varētu saukt par glābšanu. Jums vajadzētu atrādīties traumatologam.

– Nieki... Bet jūs stāvējāt pie manis, kad atjēdzos uz ietves.

– Nuja. Ieraudzīju un uzreiz arī nācu palīgā.

– Kurš tad mani izglāba? Es skaidri atceros spēcīgu satvērienu.

– Es gan neko tādu nemanīju. Un visu pa logu taču redzēju. Gribēju pārliecināties, vai ārā nelīst. Prasījās uzpīpēt. Kā jau teicu, jums pamatīgi paveicās, ka pielikāt gigantisku soli.

– Varbūt redzējāt puisēnu? Tumšā apģērbā. Viņš māja, sauca mani.

Veikalnieces seja savelkas neizpratnē.

– Nu, varbūt arī neredzējāt. Tajā brīdī te bija daudz cilvēku...

– Tajā brīdī visi skatījās tikai uz jums. Labas ziņas! Šķiet, brūce nav dziļa. Nereāla, nereāla veiksmē!

Ienāk pircēji, pārdevēja dodas tos sagaidīt, durvis uz telpu, kurā atrodos, atstādama vaļā. Kā jau ierasts, cilvēki man nepievērš uzmanību. Viņiem vienalga, vai es asiņoju un vai vispār esmu. Apzinos, ka pasaulē nekas daudz nemainītos, ja manis vairs nebūtu. Dažiem uz kādu brīdi būtu vairāk darba un raižu, tas arī viss.

Tuvojas stikla pudele ar kristāldzidru pildījumu. Veikala saimniece ķeras dezinficēt manus pušumus un pārbrauc arī pāri vaigam. Tas esot tikai ieskrāpēts.

– Nu re, būsi skaistule! – viņa uzmundrina un tad piebilst: – Kādu dienu.

Kāja apbruņota ar iespaidīgu plāksteri un elastīgo saiti, lai tas nenokristu. Viss, jāceļas augšā un lēnītēm jāizmēģina ķermeņa spējas. Būs labi, aizkleberēšu. Gribu mājās. Drīzāk ieraudzīt gultu un pazust tajā. Vēl tikai jānopērk piens un jāsamaksā par šņabi.

2

Nekad iepriekš veselīga dzīvesveida vārdā neesmu izmantojusi mūsu daudzstāvu mājas liftu un vienmēr ar neizpratni nolūkojusies uz jauniem cilvēkiem, kas augšup lejup pārvietojas tikai braucot. Šodien lifts nestrādā, lai gan es jūtos veca.

Dzīvokļa durvis aizcērtas. Pārgurusi apsēžos gaitenī pretī spogulim un saņemos pacelt skatienu augstāk. Izspūrusi, sīka.

– Mūslaiku australopiteks, – secinu.

Par laimi, atmiņas ietilpību auguma izmēri neietekmē. Par skādi, asa atmiņa neļauj dzīvot laimīgāk. It īpaši šodien, kad nespēju atvadīties no briesmu pārdzīvojuma uz ielas.

Puisēns! Kas viņš bija? Varbūt nejaušs garāmgājējs, kas sajauca mani ar kādu citu Letīciju. Ja nu tas izrādītos milzīgs pārpratums, tad mani patiešām kāds izglāba no pārargas bojāejas. Kāpēc es momentāni metos iekšā visā, kas tikai varbūt attiecas uz mani? Kāpēc...

Drūmu domu aizgaiņāšana man nekad nav padevusies. Perfektā atmiņa arī nepalīdz. Mēģinu mukt no sevis, kā apmāta tekalējot pa dzīvokli. Ložņāju gar plauktiem, lūkojos zem un virs skapjiem. Neizlaižu nevienu kaktiņu kā tāds norūpējies alu cilvēks, kas domā, kur steigā nobāzt smagā cīņā iegūtu kaulu. Atšķirība ir tā, ka es parasti nemēdzu pārlietu steigties un neko nekur neslēpju. Jo, pirmkārt, nav no kā, otrkārt, nav ko, treškārt, mans nodoms šovakar ir pilnīgi cits: iznīcināt! Pazudināt visus putekļus, kas piesārņo manu dzīveslauku. Lai gan ievainojums īd, tik un tā pakāpjos uz taburetes, kas kalpo par lielisku kāju pagarinātāju. Beržu augšējo plauktu virsmas tā, it kā vienlaikus notraustu arī neaizsniedzamās atmiņas.

Istabiņa ir savienota ar nelielu virtuves zonu un vienu pelēku mājas dzīvi. Pēkšņi aiz loga norūc automašīna, atkal ietriecot manī šovakar piedzīvoto skatu uz ielas. Atgādina par mirkli, kas varēja izrādīties mans pēdējais, ja vien... Ja vien – kas? Ja vien es laikus nebūtu noreagējusi un palēkusī malā. Un ja nu ne? Kuram par manu aiziešanu paziņotu pirmajam? Varbūt mammai. Ko tieši viņa iesāktu, atrodoties tūkstošiem kilometru attālumā?

Trauksmainais noskaņojums iedzen mani vēl tumšākos atmiņu kambaros. Vienā no tiem sāk dūmot. Acis kož pagātnes pārdzīvojumi. Vaigam pārskrien sāļa lāse. Tas ir tikai sākums. Pēc pusstundas acis, šķiet, ir atbrīvojušās no visiem fizioloģiskā šķidrums uzkrājumiem. Maldīgi. Manas mūžīgās bailes būs sākušas dominēt? Vispār... tas bija paredzams. Reiz tam bija jānotiek. Es taču varēju nomirt! Pa īstam! Mamma pat nezinātu, ka pēdējā telefonsarunā no manis būtu bijis jāatvadās. Nodevīgās acis. Es tik sen nebiju raudājusī...

Nē, ir jānovērš domas. Ar kaut ko, kas to var izdarīt.

"Fake it, until you make it" jeb "izliecies, līdz to īsteno" – vēsta viens šķelmīgs smaids darba kolektīva kopbildē dzīvojamās istabas centrālajā vietā. Šis ir moto, ko nereti skandina mūsu muzeja apsargs Boriss, kurš uzvedas kā iestādes direktors jau piecus gadus un četrus mēnešus. Milzīgs vīrietis. Tā, starp citu, ir vienīgā taustāmā bilde manā mitekļi.

Attēlā mēs visi izskatāmies jocīgi. Kāpēc savāda sejas izteiksme ir zāles pārzinēm, ir skaidrs, viņu domas vienmēr rakstītas sejā. Kādēļ tik pikti izskatās restoratori, varu tikai minēt. Varbūt fotogrāfa dēļ, kurš toreiz ieradās, sajaucis laikus. Njā, vēsturisks attēls, kurā iemūžināta mūsdienu restoratoru izmeklētā garderobe. Lai vai kā, jābildējas tajā dienā bija obligāti! Nav brīnums, ka zobus var redzēt tikai diviem pozētājiem: mūsu garajai vadītājai Violetai – izbijušai basketbolistei ar komandas kapteiņa raksturu – un pašapmierinātajam apsargam Borisam, kuram mugurā allaž formastērps.

Kompozīcijā esmu saplūdusi ar fonu un tukšajiem laukumiem starp kolēģiem. Šī bilde ir apliecinājums tam, cik

neievērojama esmu. Ja es pārvērstos par vēsturisku notikumu, tas būtu tik maznozīmīgs, ka bez tā varētu iztikt pat skolas pagaidu muzejā. Man nepatīk fotografēties. Negribas lieki aizķerties šajā dzīvē. Es taču zinu, kas var notikt ar liecībām, – tās var pārprast un interpretēt, kā labpatīk.

Ui, tikai tagad pamanu – izskatās, ka esmu iespraukusies Borisam padusē! Kāpēc viņš tik dīvaini pacēlis roku?

Muzejnieki. Viņi man ir kā tāda pseidoģimene. Ja būtu noticis ļaunākais un es viņus vairs nekad nesatīktu? Vai drīzāk viņi – mani... Nopulēju rāmīti un notveru sevi pie domas, ka man šī fotogrāfija kļuvusi pārāk svarīga. Neciešu pieķeršanos.

Daudz mantu, pie kā pierast, par laimi, šeit nav. Tomēr pietiek ar dažām. Piemiņas lietas ar bijību noglāstu un paceļu, lai ar mitru lupatu uzpostu arī virsmu zem tām. Tā šie sīkumiņi bauda savu kluso eksistenci “minimālisma paraugmuzejā”, kā reiz izteicās mans vienīgais – pārsteigums! – bijušais puisis. Pēc šķiršanās dzīve šķita pavisam bēdīga. Niezēja nagi iegādāties kādu mājdzīvnieku, griebeļu pierādīt, ka es varu... Taču nobijos no saistībām un klusībā atzinu, ka jāpiekrīt viņa pēdējam apgalvojumam īsziņā, kuru izdzēsu, pat nemēģinot atbildēt.

Ziloņa figūriņu man uzdāvināja kāds muzeja viesis no Indijas, bet tā joprojām man atgādina bijušo draugu. Tolaik biju iemīlējusies līdz ausīm. Ar lietām tā ir: ienākušas dzīvē īpašā brīdī, tās spēj iemiesot emocijas un sajūtas par konkrētiem cilvēkiem vai notikumiem. Vajadzētu no tā vienreiz tikt vaļā. Pabīdu ziloni dziļāk plauktā, lai nekrīt acīs.

Šovakar dzīvoklī mītošie priekšmeti mani izaicina. Tie izstaro atmiņas ar vēl neredzētu uzstājību. Jāpajautā šiem, kas par jokiem.